

דברי הימים

ליקוטי דברי תורה על פרשת השבוע

נלקח מספר "שערי חיים" על פרשיות השבוע של מורינו הרה"צ שליט"א

זמני השבת

- הדלקת הנרות: 5:23
- מנחה וקבלת שבת: 5:38
- פירות טיש: 9:45
- עלות השחר: 6:39
- הנץ החמה: 7:51
- דף היומי: 8:00
- שחרית: 9:00
- סופ"ז ק"ש: 9:41 - 10:17
- מנחה וסעודה ג': 5:30
- מוצאי שב"ק: 6:29
- מוצאי שב"ק ר"ת: 6:50

זיכוי הרבים

רכשו לכם זכות הפצת הגליון 'דברי חיים' להצלחה ולסיד"ש בכל העניינים או להנצחת קרוביכם.

kehilasdivreichaim@gmail.com

נדבת

הדפסת הגליון והפצתו

לעי"נ

האשה החשובה והכבודה מרת יהודית חנה מקסוול ע"ה בת הר"ר שלמה וויט צ"ל נלב"ע כ"ז ניסן התשנ"ב

טבין ותקילין

בזוהר הקדוש מבואר, שאברהם אבינו עליו השלום השתוקק לרכוש את מערת המכפלה הואיל וכבר ביקר בה וראה את אדם וחווה הטמונים שם, ואור גן העדן מבהיק שם, והיו לבו ודעתו תמיד על המערה וסגולתה. המשיך הזוהר הקדוש וכתב: בוא וראה, אילו היה עפרון רואה במערה מה שראה אברהם, לא היה מוכר אותה לעולם. אלא ודאי לא ראה בה ולא כלום, שהרי אין דבר מתגלה אלא לבעליו. משום כך לאברהם התגלה כי שלו היה, ולעפרון לא התגלה שלא היה לו חלק בו, ולא ראה בו אלא חשכה. תדע לך שכן הוא, שהרי אברהם לא ביקש אלא את המערה, ועפרון התייחס לשדה ולא הזכיר את המערה אלא בדרך אגב.

המתבונן בדברים, יפקחו עיניו להבין התייחסויות רבות, השכיחות כל כך, איך יכולים רבבות לראות בשבת קודש יום מנוחה ושמחה אור ליהודים, יום שבתון יום מחמדים, מעין עולם הבא יום שבת מנוחה ולעומתם סבורים אחרים שקשה כל כך לשמור את השבת, זה כובל וזה מגביל, וממש מרחמים על המאושרים. כמו שם, מערת המכפלה, במקום שאברהם אבינו אור גן עדן, ראה עפרון חושך ואפילה! איך רבבות בני תורה ולומדיה נהנים מאורה ומזיוה, רואים בה תורת חיים, "נר מצוה ותורה אור" מבהיק, שואבים חיות דקדושה משיעור תורה, מדרשה מאלפת ומהרצאה מחכימה, והעומדים לעת עתה מנגד אינם מבינים ממה מתמוגגים!

ובעניין זה, באו וסיפרו לצדיק חיים מצאנז צ"ל שפלוני עבר עבירה גדולה ואשר על כך יש להענישו בחומרה. הזדעזע והשיב: שמעו ואספר לכם סיפור: פעם מת הכומר הזקן באחד הכפרים. שלחו להם כומר חדש, צעיר ונמרץ, וכדי להראות את כוחו וצעירותו, החליט למשול בכפרו ביד רמה ולתקן בו כל עוולה. ראה התושבים עמלים עד כלות כוחם בשדות, והעניות מרודה. היכן משכורתם? ככלות עמל יומם עולים הם כאיש אחד לפונדק, ושותים לשכרה כדי לשכוח עוניים ומרודם. משאירים שם את הפרוסות שהרוויחו ושבים לביתם שיכורים ומבושמים, והבתים הופכים לגיהנום! ראה, והחליט לשקמם. קרא לכינוס בהול של כל איכרי העיירה. נשא דרשה נלהבת בגנות השיכרות, והכריז על גמילה מיידית וכללית. מי שיפר את ההוראה, יובא לפניו למשפט!

התמרמרו האיכרים, הכומר החדש עומד להשביט את הנאתם היחידה בחיים. אך מה יכלו לעשות? הוא המנהיג, ועליהם להישמע להוראתו! התפזרו בדממה, וכעבור מחצית השעה התגולל האיכר הראשון בשיכרותו. הלך להטביע את יגונו מהגזירה החדשה בקנקן היי"ש... בתכונה רבה הובא העבריין לפני הכומר, כל בני העיירה ביקשו לשמוע מה יהא עונשו. והכומר ידע שעומד הוא למבחן. הוא, וסמכותו. הבין מה רבה האחריות, וביקש להפגין חכמה ופיקחות. לבצר בכך את מעמדו ולרכוש הערכה וכבוד.

פתח ואמר: "העבריין ייענש, כמובטח. אך מה העונש שיוטל עליו? הדין נותן, שככל שהיה הניסיון גדול יותר, כך תגדל ההבנה לחולשתו וייקל עונשו. אבל אם קל היה לו לעמוד בניסיון, אזי ייענש בכל חומר הדין!". מלמולי הסכמה נשמעו, בהתפעלות גלויה. אכן, ניוון הכומר בחכמה עצומה! מי כמוהם יודע, מה גדול הניסיון! התעודד הכומר, והמשיך: "עלי לקבוע, איפוא, בפני איזה ניסיון עומד העבריין. אך איך אוכל לדעת זאת, ומעודי לא טעמתי טעמו של משקה חריף?". המולה נרגשת נשמעה, מצמוץ שפתיים ואנחות שקיקה. מישוה רץ לפונדקן של היהודי, והביא משם כוסית יי"ש. דממה שררה כשהגיש הכומר את המשקה לשפתי. הביטו בו בקנאה. כל העיניים נעוצות היו בו כאשר עיווה את פניו, ובתמהון חזו כאשר ירק בתיעוב. "טפוי", קרא, "איני יודע עונש נורא יותר מאשר ללגום משקה איום זה!".

וסיים הצדיק מצאנז באמרו: "אתם מספרים לי שפלוני הסתאב והתבהם, מבוסס במדמנה, ועוד רוצים שאעניש אותו? היש עונש נורא יותר מעצם מצבו?!!"

ובכן, היחס הודי הוא: אנו מרחמים עליהם, על חיים בלא שבת. והם מרחמים עלינו, על 'מגבלות' השבת. ועוד כהנה וכהנה... איך יובן השוני בהתייחסות, איך יוסבר הפער בשיפוט? לאור דברי הזוהר הקדוש הכל מובן, הכל כה פשוט: כל אדם, שמח בחלקו: "הן אישה על בעלה, הן מקח על לוקחו, הן המקום על יושביו." "ששמח משה במתנת חלקו", מי שהשבת חלקו, והתורה חלקו, שמח בהם. ומי שהזוהמה חלקו, שמח בה, כנראה.

עוד כתב בזוה"ק (פרשת תרומה) שאין לו לאדם לעשות מצוות בחינם, אלא "לקנות" את המצוות. ע"ש. וזה מאד תואם עם מידתו של אברהם אבינו איש החסד והאהבה, שקנה את המערה "בכסף מלא" לומר שהוא מרחיק מלקיים מצוות "בחינם", רק הכל בכסף מלא. וכבר אמרו בסוף תיקוני הזוהר (תיקון רביעאה דף קמא) "ואהבת את ה' אלקיך וכו' ובכל מאדך" וכו' דאית בר נש דצלי ואזיל בכל פיקודין דלא יהיב עלייהו אגרא, וכו', כלומר מי שמוחב את ה' אזי אוהבו בכל "מאודו" - כלומר בממונו ליתן על המצוות. ולא כמו שיש מקצת אנשים, שקונים בגדים נאים לעצמו ולבני ביתו וכן רהיטים הכי טובים מבלי להניד עפעף, וכשבאים לקנות אתרוג ולולב או צדקה וכיוצ"ב דנים ומתפלפלים אם יכול או לא יכול, ואולי כך ואולי כך וכו'.

סיפר הגר"י זילברשטיין שליט"א מעשה נפלא שאירע לאחרונה, כפי שסיפר לו בעל המעשה בכבודו ובעצמו: נכנסה לחנותי אישה, סיפר יהודי ירא שמים, וביקשה לברר האם חנות זו הייתה בעבר חנות תכשיטים. משנענתה בחיוב, שאלה אם אוכל לעזור לה למצוא את בעלי החנות הקודמים. השבת לה כי אני הוא בנו של בעל חנות התכשיטים, ואבי כבר הלך לבית עולמו. מששמעה זאת האישה, הוציאה טבעת זהב משובצת ביהלומים, והחלה מספרת:

"ראה נא, לפני עשרות שנים בהיותי ילדה כבת תשע, נכנסתי לחנות זו יחד עם אמי, וראיתי כיצד אמי 'מושכת' עם שרוול השמלה את הטבעת הזו... רציתי לזעוק ולמחות על הגניבה, אולם באשר מדובר היה באמי חששתי. לא ידעתי מה לעשות, ושתקתי. והנה, לפני כחודש הלכה אמי לבית עולמה. בקשתי מאחיותיי היורשות את נכסי אמונה ואת הטבעת לבעלי. אולם הן סירבו בתוקף לוותר על טבעת כה יקרה, מה עוד שהיא בעלת ערך 'נוסטלג'י, המזכירה להם את האם האהובה, שהייתה זו הטבעת האהובה עליה. ולכן טענו כי יעשו עליה גורל יחד עם שאר ממון היורשה. המשכתי לבקש מאחיותיי, "אני מוכנה לוותר על חצי מחלקי בירושה, ואטול את הטבעת על מנת להשיבה". אך גם לזאת סירבו. "אם בכל זאת את מתעקשת לקחת את הטבעת", הוסיפו האחיות, "תוותרי על כל חלקך בירושה!" מכיוון שלא מצאתי מנוח לנפשי, ממשיכה האישה לספר, וידעתי כי טובתה של אמי היא שהאישה תשוב לגנוב, החלטתי לוותר על כל חלקי בירושה, כדי לקבל לידי את הטבעת!..." ואכן אישה זו קידשה שם שמים במסירות נפש נפלאה, וגרמה לטובה עצומה לנשמת האמא שתנוקה מעוון הגזל החמור שבידה.

הצורק

ועוד טעם כדי לילך לארכה ולרחבה של ארץ כנען לקנותו עבור בניו, והמקום החדש היה בארץ הנגב, ובאר שבע ג"כ היה בארץ הנגב אצל גרר, ולאחר המעשה עם אבימלך הלך לבאר שבע ויטע שם אשל כמבואר בסוף הפרשה [כ"א, ל"ד] ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, וכמו ש"ש שם שנשאר בפלשתים – באר שבע, ימים רבים דהיינו יותר מהזמן שהיה בחברון קודם לכן, שבחברון היה כ"ה שנה ובפלשתים – באר שבע היה כ"ו שנה, נמצא שאברהם גר שם עד שהיה בן קכ"ו, לאחר מכן חזר עם שרה ויצחק לגור בחברון, ויצחק היה אז בן כ"ו, ואף שאברהם נסע לחברון עדיין נשאר האשל בבאר שבע ואברהם היה נוסע מפעם לפעם לבאר שבע, אבל עיקר דירתו היתה בחברון, ומשם יצא עם יצחק להעקידה שהיה בהר המוריה, ואחר העקידה חזר לבאר שבע ששם היה האשל שלו [לפי הראשונים הלך לשם ליתן שבח להקב"ה אחר נסיון העקידה, ומיד אחר זה רצה לחזור לביתו בחברון ואז שמע שמתה שרה, וזה הקדמה למה שכ' ויבא אברהם לספוד לשרה שבא מבאר שבע לחברון.

תְּנֵה לִי אֵחוּזַת קֶבֶר:

ענין קניית השדה, אשר מצינו שאברהם רצה דוקא לקנות את מערת המכפלה ולא לקבלה במתנה, כמו החסם סופר שאף שארץ ישראל ניתן לכלל ישראל במתנה, מכל מקום ג' מקומות שקנו דוקא, א' מערת המכפלה כמבואר בפרשה זו, ב' הר גריזים והר עיבל כמבואר בפרשת וישלח שקנה חלקת השדה אשר אצל שכם במאה קשיטה, ודוד המלך קנה מקום המקדש מארונה היבوسی כמבואר בספר שמואל, וג' מקומות הללו מרמזין לשלשה דברים שהעולם עומד עליהם על התורה ועל העבודה ועל הגמילת חסדים, הר גריזים והר עיבל שעליהם קיבלו בני ישראל ערכות וכן כל הברכות והקללות אם יקיימו התורה או לא בעת כניסתם לא"י, זה מרמז לעמוד התורה, מקום המקדש הוא עמוד העבודה, ומערת המכפלה שהוא מקום קבורת מתים שזה חסד של אמת, זה עמוד גמ"ח, להורות שאף שכל הארץ ישראל ניתן לנו במתנה, מ"מ על שלשה דברים הללו צריכים לעבוד ביגיעה כדי לקנותם ואינו ניתן במתנה.

חֲבֵרוֹן:

איתא במדרש חז"ל בכמה מקומות להסביר למה חזר אברהם כשהיה בן קכ"ו לגור לחברון, כי אברהם ושרה שניהם ידעו שיש מקום בחברון אשר שם נקבר אדם וחיה והוא מקום קדוש מאוד [שם הוא פתחו של גן עדן ומשם יתחיל תחיית המתים] ורצו שניהם להיות קבור שמה, אבל לא ידעו בדיוק מקומו, ובשעה שבאו המלאכים לבשר שרה על לידת יצחק כ' ואל הבקר רץ אברהם, שהלך ליקח בקר והבקר רץ למערה ואברהם רץ אחריו והרגיש ששם יש קדושה גדולה ואור כשבעת ימי בראשית, וראה אדם וחיה נקברים שמה, ומאז היה לו חשק גדול לקנות את המערה, אבל כיון שהוצרכו לגור בפלשתים וידעו שמפלשתים לא יוכלו לקנות מערה אשר אצל בני חת, לכן החליט לחזור לחברון כדי שיהיה בידו היכולת לקנות את מערת המכפלה.

זָסַפַּת אֵמֶת תִּרְס"א כ' חידוש גדול דעד קבורת שרה לא היה בכלל ענין תחיית המתים לעתיד, ורק משרה התחיל תחיית המתים עיי"ש

וַתֵּמֶת שָׂרָה בְּקֵרֵית אַרְבֶּל:

ופרש"י על שם הענקים שהיו שם, ובמדרש איתא שהלכה לשם מבאר שבע לשאול את הענקים שיסתכלו לתוך הר הבית לראות מה נעשה שמה.

גַּר וְתוֹשֵׁב אֲנִי עִמָּכֶם:

פרש"י אם תרצו הריני גר ואם לאו הריני תושב ואטלנו מן הדין, וקשה ממנ"פ האם הוא גר או תושב, ומה זה הלשון אם תרצו, כאילו הוא תולה הדבר בהם שהם יחליטו אם הוא גר או תושב, ועוד קשה הלא בפרשת לך לך במריבת רועי אברם ורועי לוט כתיב והכנעני אז בארץ, ופרש"י שעדיין לא היתה משל אברהם רק לעתיד יהיה שלו, ואין אמר אברהם כאן שאטלנו מן הדין, ולמימי זָסַפַּת טַעַם מִן שְׂכָתָב לִישָׁב דַּאִיתָא בְּמַדְרַשׁ שְׁכַנְגָּד י' נסיונות של אברהם זכה לירש עשר עממין, והנה א' מן הנסיונות היתה מה שהוצרך לשלם כסף מלא עבור קבורת אשתו אף שהקב"ה הבטיח לו שלבסוף יהיה א"י שלו, ולפי"ז א"ש דברי רש"י דהנה כל זמן שלא היתה לו נסיון זו א"כ זכה רק בס' עממין, א"כ בשעה שטען עם בני חת היה להם לטעון אתה קיימת רק

פרש"י כולן שוין לטובה, מצינו שאברהם חי קע"ה שנה, ושרה חי רק קכ"ז שנה, ובדאי יש טעם לדבר, וי"ל דמצינו ברמב"ם שאברהם היה בן מ"ח שנה כשהכיר את בוראו, נמצא קע"ה פחות מ"ח הוא קכ"ז שנה, ממילא חיי אברהם לאחר שהכיר את בוראו היו כמו חיי שרה שאצלה היו כולן בצדקות, [ובזה יובן מה שאמרו חז"ל ששרה היתה גדולה מאברהם בנביאות כיון שהיא היתה מתחילה מכיר את בוראה], אבל כל זה ניחא אם נקטינן ששרה מלידה היתה צדקת, אבל אם שרה ג"כ לא הכיר את בוראה אלא לאחר שנתגרה א"כ אין החשבון מכוין, לפיכך כתב רש"י שכולן שוין לטובה שמתחילה היתה צדקת, ממילא חיתה קכ"ז שנה כמו שנות אברהם שחי קכ"ז שנה לאחר שהכיר את בוראו.

כולן שוין לטובה, זָסַפַּת לָבָּ שָׁלוֹם כ' לבאר שלכאורה בבית שרה היה שינוי גדול קודם לידת יצחק לאחריו, כי קודם לכן היה צריך להיות מצב של יאוש וזכאון ר"ל ואח"כ השמחה של לידת הבן לעת זקנתה, אבל התורה מעיד כולן שוין לטובה שלא היה ניכר חילוק בין קודם לידת יצחק לאחריו ששרה קיבל הכל לטובה ובאהבה.

והאלמו"ר מקלוזינצ'וּג ז"ל זיאר שלא מצינו בשרה שום מרידות כמו ברבקה שאמרה קצתי בחיי או לאה שעיניה רכות או רחל שאמרה אם אין מתה אנכי, אבל שרה היתה כולן שוין לטובה.

זָפַרְשִׁי בַת ק' כַּת כ' בלא חטא ובת כ' כבת ז' ליופי, הקשו המפרשים איזה שבח הוא לשרה הצדקת לומר עליה ענין של יופי הלא שלמה המלך אמר שקר החן והבל היופי וגו', וז' זְצִיכּוּוֹי לְבִיב דְרִשִׁי מְבַאָר, דכמו שבת ז' אף שהיא יופי מ"מ אין לה דעת להתפאר מזה, כמו כן כשהגיע לבת כ' שאז כבר יש דעת להתפאר מיופי, אעפ"כ אצל שרה לא היה זה ענין להתפאר בכלל, כי ידעה שאין זה העיקר.

ובזה יובן מאמר חז"ל ששרה נקרא יסכה שהיתה סוכה ברוה"ק ועוד שהכל סוכין בפייה, שלכאורה הם שני ענינים נפרדים לגמרי, אבל להנ"ל הביאור שאעפ"י שהיה לה סיבה להתנאות מ"מ הבינה שהכל מתנת א', ולכן זכתה לרוה"ק.

זָרַשִׁי, שנשמת שרה פרוחה כששמעה בשורת עקידת יצחק וכמעט שלא נשחט, ויש לדייק בלשונם שכתבו "כמעט שלא נשחט", דמאיזה טעם פרוחה שנמתה אם באמת לא נשחט, ומי הג' חיים ז' מ' מ' מ' מ' ז' [מגדולי תלמידי החת"ס] שבאמת שרה היתה ג"כ כמדרגת אברהם והיתה שמחה להקריב את יצחק בנה אלא דחז"ל אמרו שהרשעים שבאותו הדור היו אומרים מאבימלך נתעברה שרה, והנה בשעת עקידת יצחק נתברר שטענתם אינו אמת כיון שהקב"ה אמר והעלהו שם לעולה וידוע שעולה שנעבדה בה עבירה אינו כשר להקרבה, ואם היה אמת שיצחק הוא בן אבימלך א"כ נולד בעבירה, ואינו כשר לעולה, נמצא שעקידת יצחק היה הוכחה שיצחק נולד בכשרות מאברהם, אמנם עכשיו שלא נשחט נתעורר שוב הטענה שמאבימלך נתעברה שרה ומטעם זה לא נשחט כיון שנולד מעבירה, ופרחה נשמתה מעגמ"נ שלא נשחט ואין הוכחה גמורה מעקידת יצחק שיצחק נולד בכשרות.

זָסַף עַל הַתּוֹרָה כ' שהטעם למה בא אברהם ולא יצחק לספוד לשרה כי איתא בזה"ק שיצחק כשמעט שמת בשעת העקידה והווליקוהו המלאכים לָגַן עַדן לְרַפְאוּתוֹ וְנִשְׁתַּחֲוּהוּ שָׁם ג' שנים ואח"כ בירך עליו בא"י מחיה המתים, וכ"כ זָפַעְנָה רֹאֵל [א' מבגלי התוס'] דלפי"ז מובן אין היה אברהם אבינו כפטיירתו קע"ה ביום שיגדלו יעקב ועשו, שאברהם היה בן מאה כשנולד יצחק ויצחק בן ס' כשנולדו יעקב ועשו וי"ג שנה אח"כ היה רק קע"ג, וצ"ל דבי' שנים שהיה בג"ע אינו נחשב, וזה חידוש גדול.

סדר ישיבת אברהם אבינו בארץ כנען: כשהגיע אברהם אבינו בפעם הראשון לארץ ישראל והיה אז בן ע"ה, הלך לגור באלוני ממרא שהוא אצל חברון כמבואר בפרשות הקודמות [י"ג, י"ח - י"ה, א], אמנם אחר הפיכת סדום כשהיה בן מאה הלך לגור בגרר אצל הפלשתים כמבואר בפרשת וירא [כ', א], והטעם כ' רש"י שם כי לא היה אפשר לקיים מצות הכנסת אורחים אחר שכל השטח בין סדום לחברון נתהפכה ולא היו עוברים ושבים, וכן רצה להיות רחוק מלוט לאחר המעשה שעשה עם בנותיו,

ט' נסיונות וא"כ יש לך רק ט' עממין ואנחנו העשירי ועדיין לא שייך לך, לכן אמר להם כך, אם תרצו ליתן לי א"כ אתם צודקים שאין לי נסיון העשירי והריני גר בחלק העשירי של ארץ ישראל, אבל אם לא תרצו ליתן לי אלא אצטרך לקנות, א"כ יהיה לי בזה נסיון העשירי, ושוב הארץ שייך לי מחמת שזכיתי בו מכח הנסיון העשירי ואטלנו מן הדין, ובפרשת לך לך עדיין לא עבר כל הנסיונות וממילא לא היה הארץ שלו.

החיל"א מציא זכס ילקוט לאוזני שלאחר קבורת משה הביאו המלאכים אותו למערת המכפלה ונרמז מערת שדה המכפלה ר"ת משה.

עפרן כ' חסר שהיה רשע אף שהמבקש הרבה כסף מעושר גדול כאברהם אין כ"כ עולה, מ"מ היה לו הזדמנות לנהוג בעין יפה וליתן לאברהם חלקה וזה היה טובה לו ג"כ שהיה תמיד נשאר על שמו והוא היה נקבר אצל צדיק, ובשביל תאות ממון איבד הכל, כי מה נשאר מהכסף לא כלום וגם ו' חסר בס"ת, זה מוסר שיש לאדם הזדמנות לעשות תע"ש לא יוותר.

ואקברה מת:

הגר"א מוויילנא ז"ל מציא שז' פעמים מוזכר בפרשה זו ענין קבורת מת, אלא שו' פעמים הראשונים כתב קבורה קודם למיתה כגון "ואקברה מת" או "קבור מת", אבל בפעם האחרון כתיב מיתה קודם קבורה "ואת מתך קבור", וכתב הטעם משום דאברהם קנה הקרקע עבור הג' אבות וג' אמהות, והנה בצדיקים במיתתם קרויים חיים, רק קודם תחיית המתים בזמן מועט יש להם מיתה גמורה וחוזרים לעפר כדי לקיים הנבואה של תחיית המתים כמבואר בחז"ל, ולכן שייך עליהם קבורה קודם מיתה כי הם נקברים כשעדיין אינם מתים גמורים, משא"כ עשו שראשו ג"כ נקבר במערת המכפלה, והוא השביעי להיות נקבר שם, אבל מיתתו הייתה קודם קבורתו, לכן כתיב אצלו ואת מתך קבור דהיינו מיתה קודם קבורה, ולפי"ז א"ש למה כתיב בפעם השביעי ענין תשלומי הכסף של ד' מאות, ועד אז לא הוזכר הכסף, כי באמת לא הוצרך אברהם לשלם עבור מערת המכפלה כסף כי היה שייך להאבות והיה מיוחד להם, אלא כיון שעשו היה צריך להיות נקבר שמה, הוצרך לשלם עבורו שהוא לא שייך באמת למקום קדוש כזה ורק משום זכות כיבוד אב זכה לזה, לכן ענין תשלומי כסף כתיב אצל הפסוק ואת מתך קבור דקאי על עשו הרשע כנ"ל.

בחומת אנך מציא זכס הילקוט לאוזני שגם משה נקבר במערת המכפלה, ע"י מלאכים [ולכן כ' ולא ידע איש, אבל מלאכים ידעו], ומשמע שהיה ע"י מערה, ואולי מחילות מתחת לא"י אינו בכלל ושמה לא תעבור.

מערת המכפלה:

קשה איך קנה אברהם המערה בלי להגיד לעפרון החשיבות האמיתי של המערה שבו נקבר אדם וחיה הלא זה אונאה, אלא כמלכ"כ ש' שעפרון היה אדם שפל כ"כ שלא היה נוגע לו בכלל חשיבות המקום הוא היה יותר מעוניין בכסף, ועוד טעם שבאמת המקום לא היה ידוע לשום אדם והיה נשאר בסוד תמיד אם אברהם לא היה יודע מזה, ממילא היה הדבר שייך לו, וצוה"ק מוסיף שאם מגלין לאדם סוד כמסו משמים זה סימן שהוא הבעלים האמיתי, [לית מלה מתגליא אלא למרה, ועפרון לא הוה ידע מה דכגוה ולא הוה חמי אלא חשוכא ועל דא זבין לה, ועי' שם משמואל בפרשתינו], ואף שתורה לא בשמים הוא מ"מ זה היה קודם מ"ת.

עוד איתא זכס"ך על התורה שצוחר בגימ' ש"ד וגם אותיות רצח שבכל פעם שעפרון בא להמערה בא שד וביקש להרגו, ולכן רצה להיפטר מהמקום ולכן אמר השדה נתתי לך ופרש"י נתתי לך כבר דהיינו שרציתי לפטרו זה כבר הרבה זמן, וכל זה היה סימן מן השמים שהשדה שייך לאברהם כדברי הזוה"ק.

ואולי בזה יובן מה שלמדן בריש קידושין דהאשה נקנית בכסף קיחה קיחה משדה עפרון, דמה שהאשה מתקדשת בפרוטה ולא בשווייתה כמבואר להלן בסוגיא שם דכן דעת

הב"ש, י"ל דמה' אשה לאיש, ומיוחדת לו מן השמים, רק צריך לשלם איזה כסף לקיים ענין קיחה, וזה למדין מעפרון שכמו שאצל אברהם שלא שילם כל השויות כי השדה היה מיוחד לו מן השמים כן הוא אצל האשה.

"קריית ארבע" היה לו עוד שמות, חברון ואלוני ממרא כמבואר להלן בפרשה, והטעם שנקרא קריית ארבע כי שם נקברו ארבע זוגות אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולא, ועוד טעם כי משם יצא אברהם ללחום עם ארבע מלכים כמבואר של א' מהענקים שגר שם, וקריית ארבע הביאור הקריה שארבע גר שם, ואיתא זכספה"ק הטעם שנקרא חברון לשון חיבור שמשם יתחיל החיבור של הגוף והנשמה בתחיית המתים, וכן לשון מכפלה מלשון כפל שממש יתחיל החיים פעם שנית, עוד כתבו שכל המקומות הקדושים היו קודם לכן אצל אנשים פשוטים כמו מערת המכפלה ביד עפרון וכן מקום המקדש ביד ארונה היבוסית והיה כל המקום מיוחד לגורן, והטעם כדי שהסט"א לא ירגישו בקדושתם ויקלקלו, וכן הוא עכשיו ששני מקומות הכי קדושים בא"י נבנה עליהם מקום טומאה, כי הם אינם רוצים שיהיה מקור לקדושה.

והי ברך את אברהם בכל:

בב"ב דף ט"ז: א"ר יהודא שהיתה לו בת ובכל שמה, וקשה למה הוצרך התורה להביא שאברהם היה לו בת לגבי השידוך של יצחק, וכתב זכס"ך כליל תפארת שלהלכה אם האב צריך לישא אשה כי מתה אשתו הראשונה, ובנו צריך לישא אשה, אזי אם האב כבר קיים מצות פריה ורביה ויש לו בן ובת, אזי בנו קודם, אבל אם האב אין לו בת ולא קיים המצוה של פריה ורביה, אזי הוא קודם לבנו, [באופן שהאב צריך להשיא אשתו כי אין לו לכן יכולת להשיא את עצמו דאז החיוב על האב להשיא בנו כמבואר בפ"ק דקידושין]. לכן מקדים התורה לאחר מיתת שרה אף שהיה חיוב לאברהם להשיא לעצמו אשה כמבואר בסוף הפרשה, אבל כיון שהיה לו כבר בת קיים המצוה של פריה ורביה ממילא בנו היה קודם לעצמו, וא"ש ההקדמה שהתורה מספר לנו שהיה לו בת קודם לסיפור של נישואי יצחק.

וה' ברך את אברהם בכל, לפי חז"ל היה לו לאברהם בת שנקראה "בכל" והחסס סופר כתב שכנראה היתה בת זו של הגר ולא של שרה, אמנם בנו הכתב סופר כתב שהיתה בת שרה כדי שלא יאמרו מאבימלך נתעברה שרה ונולד יצחק לכן לאחר זמן מה נולדה הבת, ובת זו מתה ביחד עם שרה, ולכן כ' כ' קטנה אצל ולבכתה ונשאר באותיות גדולות רק ולבכתה לרמז על הבת שמתה אז.

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו:

יש לדייק למה האריך התורה לספר שאליעזר היה זקן ביתו והמושל, ואם להגיד חשיבותו, א"כ למה באמת הוצרך לשבועה הא הוא היה נאמן מאוד, וי"ל בהקדם מה שמספרים על הרה"ק מצלדיטש' הרבי לוי יצחק ז"ל זי"ע שפעם א' קודם שנתפרסם לרבי בא למקום ללון ושאל לו הבעה"ב האם הוא יכול לשחוט, השיב לו כן ואז ביקש ממנו לשחוט לו עוף, אח"כ שאל הרבי את בעה"ב האם יכול ללות לו כסף לזמן קצר, אמר לו בעה"ב הלא אנכי לא מכיר אותך ולא יודע מי אתה ואיך אני יכול ללות לך כסף סתם ככה, אמר לו הרבי למה לענין שחיטה שצריכים שוחט נאמן ויר"ש אין אתה חושש, ודבר הנוגע לעניני גשמיות אתה חושש, א"כ זה סימן שמילי דשמיא אינו נוגע לך כמו מעט כסף, ובאמת הרבי לא הוצרך לכסף רק רצה ללמדו כי על עניני כשרות אין לסמוך על מישהוא וצריכים להקפיד כמו בעניני כסף ועוד יותר מזה, ובזה יובן דברי הפסוק באליעזר שאף שהיה נאמן ביתו ומושל בכל אשר לאברהם והאמין בידו הרבה כסף וזהב, מ"מ כשבא לעניני שידוך של יצחק שזה מילי דשמיא בזה לא האמין לו רק הצריכו שבועה.

וירץ העבד לקראתה:

פס"ז לפי שעלה המים לקראתה ונעשה לה נס לכן הבין

שרבקה צדקת, וכתב הרמזין שהראיה לזה משום להלך אצל הגמלים כתיב "ותשאב" ואילו כאן לא נאמר ותשאב, משמע דלא הוצרכה לשאוב כי המים עלו לקראתה, וקשה אם קרה לה נס שהמים עלו לקראתה, למה כשרצתה ליתן לגמלי אליעזר לא נעשה לא נס והוצרכה לשאוב בעצמה, ותי' נקודת לוי כי כשלקחה רבקה המים לעצמה אזי נעשה לה כשנתנה לאחרים דהיינו לעשות חסד, אזי לא רצתה נסים ואדרכה רצתה להטריח עצמה בהמצוה כי מה שמטריחים יותר במצוה הוא יותר חשוב לפני הקב"ה כמו שאמרנו לפום צערא אגרא, לכן אצל הגמלים שפיר כ' ותשאב.

אליעזר עבד אברהם, ביומא דף כ"ח: איתא שלכך נכתב עליו דמשק אליעזר שהיה דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, במדרש איתא זקן ביתו שהיה זיו איקונין שלו דומה לאברהם, לענת המלכך היה אליעזר בנו של נמרוד וי"א שהיה עוג מלך הבשן, אבל אין זה אותו עוג שהרג משה כי כל מלכי הבשן נקראו עוג ואליעזר זכה ונכנס חיים לגן עדן כמבואר בפרקי דר"א פט"ז. בסנהדרין דף ק"ה איתא שלכך הוא בעור אבי בלעם ולאחר מות בלעם היה חי עוד ונעשה מלך ארם ושינה שמו לכושן רשעתיים וחי 450 שנה עד שהרגו עתניאל בן קנז.

אלי לא תאבה האשלה ללכת אחריו:

פרש"י כ' חסר שהיה לו לכתוב אולי, אלא בת היתה לו לאליעזר ורצה שאברהם יתן לו יצחק, לכך אמר לשון כמו אלי שתתן לי את יצחק, והקשו המפרשים למה כתב אלי חסר בשעה שחזר אליעזר וסיפר כן ללבן דהיה לו לכתוב חסר בשעה שאליעזר בעצמו אמר כן לאברהם, ותי' הנה"ק מקאלק ז"ל שכשהאדם מדבר אינו מרגיש הנגיעות שיש לו, רק לאחר זמן כשהחזר על דיבורו אזי יכול להרגיש שיש לו נגיעה, והאמרי אמת מגור ז"ל היה לומר דכל זמן שאליעזר היה במחיצתו של אברהם רבו לא עלתה במחשבתו מחשבה זו, כי כשנמצאים במחיצתו של צדיק ומחבטלים אליו אין נגיעות עצמית, רק עכשיו שנתרחק מהצדיק, התחיל לחשוב מחשבות של נגיעות, עוד תי' הנה"ק הכ"י מוואלקא ז"ל שכל זמן שאליעזר היה אצל אברהם לא עלה במחשבתו שהוא יזכה לשדך עצמן עם אברהם אבינו, שחשב שאינו ראוי לכך, אבל כשישב אצל לבן ובתואל וראה המחנותים של אברהם חשב בעצמו הלא אני לא גרוע מהם. והגר"ח מצניסק ז"ל תי' שבאמת אין טענה על אליעזר שרצה לשדך עצמו עם אברהם, והיה מותר לו לחשוב כן, אבל הטענה הוא למה הוצרך לומר כן ללבן, הלא עי"ז יהיה ללבן פתוח פה לומר שאינם רוצים לשלוח את רבקה כי יש ליצחק כבר מישהוא הממתין בשבילו, לכן כתיב חסר בשעה שחזר ואמר כן להם, אבל בשעה שאברהם דיבר אתו אין זה חסרון כלל.

רק את בני לא תשב שמה:

ופרש"י רק מיעוט הוא, בני אינו חוזר אבל יעקב בן בני סופן לחזור, כי אברהם רצה שאליעזר ילך למקום שגם בן בנו יוכל לדור שמה, ובזה יובן מה שמבואר להלן בפרשה שאליעזר אמר "היש בית אביך מקום לנו ללין" ורבקה השיבה "גם מקום ללון" ופרש"י ללון לשון רבים דהיינו לינות הרבה, ורמזה בזה שאף שאליעזר לא ישאר שם רק לילה א' אבל יש מקום ללינות הרבה ע"י בנה יעקב.

והאיש משתאה לה מזרעו לדעת ההצליח הי דרכו אם לא:

וקשה מה היה הספק אצלו הלא הוא ביקש והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמלך אשקה אתה הוכחת לעבדך יצחק, ורבקה אמרה כן מיד לאחר שאמר דברים אלו, א"כ ראתה תיכף ומיד שבקשתו נתמלאה, א"ג מה הספק עוד, ופי' האלוהים"ק שדרך האבות היה אמור מעט ונעשה הרבה, ורבקה אמרה שתה גם לגמלך אשאב "עד אם כלו לשתות", זה היה הוספת דברים שאליעזר לא ביקש, לכן חשב אולי היא מן האומרים הרבה ועושים מעט וא"כ שוב אינה ראויה להיות אשת יצחק, לכן עדיים היה מסופק עד שראה שגם עשתה הרבה.

רבקה אמנו, בעת שמצא אליעזר את רבקה היתה בת ג' שנים והראיה לזה שרבקה נולדה מיד אחרי העקידה כשהיה יצחק בן ל"ז ובפרשת תולדות כ' ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה, אמנם תוס' יבמות ס"א, בד"ה וכן כתבו שרבקה היתה בת י"ד שנה כי נקראה נערה, ולפי"ז צריכים לומר שרבקה נולדה קודם העקידה ורק הוגד לאברהם אחרי העקידה, או שיצחק היה רק בן כ"ו בשעת העקידה.

יש כמה רמזים בפרשתנו למנהגים שונות בנישואין, נוהגין שאין אוכלין כשהמחותנים נפגשין קודם החלטת השידוך כמש"כ ויישם לפניו לאכול ויאמר לא אוכל עד אם דברי דברי [עי' נש"ס]. זהעמק דבר הביא שנוהגין לעשות סעודת החתונה רק בלילה דוגמת הסעודה שאכל אליעזר אצל לבן שהיה בלילה כמבואר בפסוק שהיה לעת ערב, ויברכו את רבקה הוא מקור לשבע ברכות [כלה רבתי א.], ויצא יצחק לשווח בשדה לפנות ערב, והוא תפילת מנחה, מכאן המנהג שהחתן מתפלל תפילת מנחה קודם החופה, ותקח הצעיף ותתכס מכן המנהג שהכלה מכסה פניה בעת הנישואין ועוד.

ואבוא היום אל העיני:

פרש"י היום יצאתי והיום באתי א"ר אחא יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים, ולכאורה קשה דהול"ל יפה שיחתן של עבדי אבות בתחילת המעשה או לבסוף, ולמה כאן באמצע הסיפור כשמזכיר ענין קפיצת הדרך מביא ענין יפה שיחתן, ויש ליישב דבאמת קשה איזה ראייה שהיום יצא והיה לו קפיצת הדרך אולי היה בדרך כמה ימים, לכך פרש"י שיש כלל יפה שיחתן של עבדי אבות ואם היה בדרך כמה ימים היה התורה מספר מה שקרה בדרך, וכיון שאין התורה מספר כלום הרי זה סימן שבאותו היום שיצא בן ביום הגיע ואין מה לספר ממה שקרה בדרך, עוי"ל כי קיי"ל שליח של קידושין שמת אסור המשלח בכל הנשים שבעולם שמא קידש אחרת, ולמה לא חשש אברהם לשמא ימות אליעזר, וע"כ שידע שאליעזר יעסוק בתורה וזה יצילו ממיתה כידוע מדוד המלך ועוד, אבל בשעת שינה אין התורה מגיין, וע"כ שעשה הכל ביום א' ולא הצטרך לשינה וממילא לא פסק מללמוד, אמנם בשעת הסיפור ללבן שאז היה מפסיק מלימוד התורה ואז היה המיתה יכול לשלוט בו, ולכן רצו להרוג את אליעזר ובא מלאך והחליף הסם שהכינו לו למאכלו עם של בתואל, אלא כיון דיפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים א"כ שיחת אליעזר הוא מגין כמו תורה ושוב לא חשש אברהם לכלום.

ועתה אל תאזרו אותי:

החתם סופר כ' צקס הגאון רבי מרדכי זנעט ז"ל שכיין שנתן להם פירות א"י ש"מ שהוא מחזיק ארם וסוריא כמו א"י, דהא אסור להוציא פירות מא"י לחו"ל כמבואר בב"ב דף צ. ובפרט ששנה ההיא היתה שנה השמינית דאז בצירת הפירות שיש להם קדושת שביעית, לצוה"ק ר"פ ויצא כ' ויצא יעקב מבאר שבע שהיתה שנת השביעית, ועי' מגילה י"ז שיעקב כשעמד על הבאר היה בן ע"ז וזה לאחר עשרים שנה ללידת יעקב נמצא שהיה צ"ז שנה לאחר נישואי יצחק לרבקה, צא וחשוב מספר השנים נמצא שנישואי יצחק ורבקה היתה בשנת השמינית, א"כ טענו משפחת בתואל שיצחק אף שאינו יכול לצאת לחו"ל יכול לבוא לכאן כיון דהוי א"י, ועי"ז השיב דהוי חו"ל ובאמת אסור להוציא פירות לשם ומה שיש לו פירות מחו"ל שה' הצליח דרכי וקפצה הארץ ונשאיר הפירות שלקחתי לכמה ימים, כיון שהנסיעה היתה יום אחד בלבד. והוא דבר נפלא ודפח"ח.

המולד: ליל שישי, שעה 24, 55 מינוטין, 13 חלקים
סעודת ראש חודש תתקיים אי"ה יום המישי אור
ליום שישי בשעה 10 בבית מדרשונו

לע"נ

הרה"ח ר' פינחס בן הרה"ח ר' בנימין בינוש וזנעט זצ"ל

אשר הלך לעולמו לאחר שהזדנך ביסורים קשים וקבלם באהבה בשב"ק פ"ר' שמיני לסדר 'נקרובי אקדש' - בניסן תשע"ז

